DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2006. február 14. [1]

I – Bevezetés

1. A vezetékes továbbközvetítés területén a 93/83/EGK tanácsi irányelv [2] előírja a szerzői és szomszédos jogok közös jogkezelését, [3] hogy azok gyakorlása a biztonság bevezetésével egyszerűbb legyen. Ebből a célból határozza meg a 9. cikk (2) bekezdése azokat a feltételeket, amelyek alapján meg lehet állapítani, mely szervezet látja el ezt a feladatot, ha a jogosultak valamely szervezetet nem kifejezetten bíztak meg ezen jogok érvényesítésével.

2. A Cour de cassation (Belgium) erre az utóbbi esetre vonatkozólag tesz fel kérdést a hatály tartalmával kapcsolatban. Nem világos számára, hogy ez a hatály a képviselt személyek gazdasági érdekeinek kezelésére korlátozódik, vagy magában foglalja az oltalom alatt álló mű továbbközvetítésének engedélyezését, illetve az engedély megtagadását is.

3. Ezenfelül az ügynek az a különlegessége, hogy az alapeljárás az előadóművészek műveinek audiovizuális felhasználási jogával kapcsolatos, amely jog esetében a belga törvény alkalmazásában – erre később még visszatérek – fennáll a vélelem, hogy e jog átruházódik az előállítókra, ami viszont azt a kérdést veti fel, hogy a 93/83 irányelv alapján az e joghoz kapcsolódó jogosultságokat lehet-e közös jelleggel is gyakorolni.

II – Jogi háttér

A – *A közösségi jog*

4. Már jeleztem, hogy a 93/83 irányelv fokozott jogbiztonságot akar bevezetni a Közösségen belül, különösen a műholdas és

1 – Eredeti nyelv: spanyol.

2 – A műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv (HL L 248., 15. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 134. o.).

3 – A szerzői jogokkal szomszédos jogok az előadóművészek, a hangfelvételek és filmek alkotóinak, illetve az audiovizuális társaságoknak jogai. Ez az osztályozás az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvből van (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.).

vezetékes műsorsugárzással, illetve továbbközvetítéssel kapcsolatos szerzői jogok és szomszédos jogok területén,[4] kiiktatva a nemzeti szintű szerzői jogi szabályok között fennálló egyes eltéréseket ((5) és (8) preambulumbekezdés). A jogharmonizáció hiánya miatt a kábelszervezetek nem lehetnek biztosak abban, hogy ténylegesen megszerezték a műsorokkal kapcsolatos valamennyi jogot, ami a szerződés alapján történő átruházás elvén alapuló rendszerhez és a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó jogosultságok közös gyakorlásához vezet ((10), (27) és (28) preambulumbekezdés).

5. A 93/83 irányelv 1. cikkének (3) bekezdése úgy határozza meg a „vezetékes továbbközvetítést", mint a másik tagállamból származó, a nyilvánosság általi vételre szánt televíziós vagy rádiós műsor vezetékes vagy vezeték nélküli – ideértve a műholdas közvetítést is – eredeti közvetítésének egyidejű, változatlan és teljes terjedelmű, kábeles vagy mikrohullámos rendszeren keresztüli, nyilvánosság általi vételre szánt továbbközvetítését.

6. A III., „Vezetékes továbbközvetítés" című fejezet a 8. cikkel kezdődik, amelynek (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a más tagállamokból származó műsorok területükön történő vezetékes továbbközvetítése esetén az irányadó szerzői és szomszédos jogokat tiszteletben tartják, és hogy az ilyen továbbközvetítés a szerzői és szomszédos jogi jogosultak, valamint a kábelszervezetek közötti egyéni vagy kollektív szerződés alapján valósul meg.

7. A 93/83 irányelv preambulumában meghatározott célkitűzéseknek megfelelően a 9. cikk (1) bekezdése elrendeli, hogy „a szerzői vagy szomszédos jogi jogosultak azon joga, hogy egy kábelszervezetnek a vezetékes továbbközvetítésre engedélyt adjanak, vagy azt megtagadják, csak jogkezelő szervezet útján gyakorolható", a jogkezelő szervezet az 1. cikk (4) bekezdése szerint „az a szervezet, amely egyetlen vagy egyik fő céljaként kezeli vagy érvényesíti a szerzői és szomszédos jogokat".

8. A 9. cikk (2) bekezdése értelmében, ha a jogosult jogainak érvényesítését nem ruházta át jogkezelő szervezetre, az azonos fajtájú jogok érvényesítését végző szervezetet kell a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekinteni.[5] Ha több jogkezelő szervezet foglalkozik ilyen jogok érvényesítésével, a jogosult szabadon választhat, hogy közülük melyiket kell a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekinteni. Az e bekezdésben említett jogosult ugyanazokkal a jogokkal, valamint kötelezettségekkel rendelkezik a kábelszervezet és a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekintendő jogkezelő szervezet között megkötött szerződésből eredően, mint azok a jogosultak, akik a jogkezelő szervezetet megbízták.

4 – A Bíróság C-293/98. sz. Egeda-ügyben 2000. február 3-án hozott ítélete (EBHT 2000., I-629. o.) hangsúlyozza, hogy az irányelvben a vezetékes továbbközvetítést szabályozó rendelkezések különböznek a műholdas sugárzásra alkalmazandó rendelkezésektől (23. pont).

5 – A „mandatada" kifejezés, amelyet az irányelv spanyol változatában alkalmaznak, nem létezik a spanyolban. Spanyolul a helyes kifejezés „mandataria", vagyis olyan személy, aki más javára képvisel, kezel vagy fejleszt egy vagy több kereskedelmi tevékenységet.

9. A 10. cikk kivonja a 9. cikk hatálya alól a műsorsugárzó szervezet által saját műsora tekintetében gyakorolt jogokat, tekintet nélkül arra, hogy az érintett jogok a sajátjai, vagy ezeket más szerzői és/vagy szomszédos jogi jogosultak ruházták rá át.

B – *A belga szabályozás*

10. Az 1994. június 30-i törvény[6] 51. cikkében a jogalkotó kizárólagos engedélyezési jogot ad a szerzői és a szomszédos jogok jogosultjainak a műveik vezetékes továbbközvetítéssel kapcsolatosan. A 36. cikk (1) bekezdése értelmében ellenkező kikötés hiányában az előadóművész az audiovizuális mű előállítójára ruházza alkotása audiovizuális felhasználásának kizárólagos jogát.

11. A törvény 53. cikkének (1) és (2) bekezdése, azonos szövegezéssel, az irányelv 9. cikkének (1), illetve (2) bekezdését ültette át a belga jogba.

6 – *Moniteur belge*, 147. szám, 1994. július 27., 19297. o. (helyesbítés: *Moniteur belge*, 227. szám, 1994. november 22., 28832. o.).

III – Az alapeljárásbeli tényállás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

12. Az Uradex SCRL (a továbbiakban: Uradex), amely az előadóművészek szomszédos jogainak jogkezelő szervezete, a Tribunal de première instance de Bruxelles (brüsszeli elsőfokú bíróság) előtt – engedély nélküli vezetékes továbbközvetítésre hivatkozással – ideiglenes intézkedés elrendelését kérte az Union professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (a továbbiakban UPRT) és a Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (a továbbiakban BRUTELE) vonatkozásában.

13. Miután kérelmét elutasították, az Uradex fellebbezést nyújtott be a Cour d'appel de Bruxelles (brüsszeli fellebbviteli bíróság) előtt, amely 1998. június 25-én hozott ítéletében csak részben nyilvánította megalapozottnak a fellebbezést, azzal az indokolással, hogy a jogkezelő szervezetek minden szolgáltatástípus esetén jogosultak a vezetékes továbbközvetítés engedélyezésére vagy megtagadására, amint megbízták ennek a jognak a gyakorlásával, és amennyiben nem ez a helyzet, tevékenységük a díjazás beszedésére és a díjazásnak az alkotáson fennálló jogok jogosultja részére történő továbbítására korlátozódik, hiszen megbízatásuk alapvetően vagyonkezelői jellegű.

14. A Cour d'appel hozzátette, hogy az audiovizuális alkotások vonatkozásában az ilyen jellegű szervezet nem rendelkezhet a szóban forgó joggal, csak ha az előadóművészek továbbra is jogosultjai ezen jogoknak, tekintve, hogy az 1994. június 30-i törvény 36. cikkének (1) bekezdése alapján vélelmezhető, hogy ezek a szerzők a felhasználói

jogokat az előállítónak engedik át. Az Uradex nem kezelheti ezen jogokat, ha nem bizonyítja olyan kikötések fennállását, amelyek megdöntik ezt a vélelmet, illetve ha nem bizonyítja be, hogy az előállítók nevében jár el, ezek a körülmények nem állnak fenn ebben az ügyben.

15. Ezen jogalapokra hivatkozva a Cour d'appel elmarasztalta a BRUTELE-t, azzal az indokolással, hogy az Uradex engedélye nélkül olyan előadóművészek nem audiovizuális műveit sugározta, akiknek kifejezetten az Uradex volt a képviselője. A keresetben felhozott többi jogalapot elutasította.

16. Az Uradex felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelynek alátámasztására a belga törvény 53. cikkére hivatkozik, amelyből – a 93/83 irányelv 9. cikkéből is következően – szerinte az következik, hogy kifejezett megbízás hiányában a jogkezelő szervezet mint megbízottnak vélelmezett társaság is dönthet a jogok értékesítéséről és – rádiós és televíziós műsorok esetén – nincs jelentősége annak, hogy a jogosultak harmadik személyekre ruházták át a jogokat.

17. A vitapontok kialakulása után a Cour de cassation felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„A[z irányelv] [...] 9. cikk[ének] (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben jogkezelő szervezetet kell a szerzői jog vagy szomszédos jog olyan jogosultja jogainak érvényesítésére megbízottnak tekinteni, aki jogainak kezelését nem bízta jogkezelő szervezetre, ez a jogkezelő szervezet nem érvényesítheti a jogosult azon jogát, hogy egy kábelszervezetnek valamely műsor vezetékes továbbközvetítésére engedélyt adjon, vagy azt megtagadja, mivel a jogkezelő szervezet kizárólag a jogosult jogai anyagi vonzatainak érvényesítésére jogosult?"

IV – A Bíróság előtti eljárás

18. Az alapeljárásban részt vevő felek, az Európai Közösségek Bizottsága, illetve a svéd és az olasz kormány írásos észrevételeket nyújtott be a Bíróság alapokmányának 20. cikkében előírt határidőn belül.

19. A Bizottság, valamint az Uradex, az UPRT és a BRUTELE képviselői megjelentek a 2006. január 19-én tartott tárgyaláson, hogy szóban ismertessék álláspontjukat.

V – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elemzése

A – *A szerzői és a szomszédos jogok gyakorlása*

20. Ezeknek a jogoknak – amelyek mindig is a „szellemi tulajdon"-hoz kapcsolódtak [7] – az a jellemzőjük, hogy lehetővé teszik valamely mű alkotója számára, hogy műve – szellemi terméke – felhasználásáról rendelkezzék, [8] amely a személyhez fűződő jogokon felül magában foglalja a vagyoni jogokat is, azaz az alkotó a mű felhasználása ellenében jogdíjra jogosult. [9]

21. Ellenkező kikötés hiányában annak, aki oltalom alatt álló művet oly módon kíván felhasználni, hogy azt nyilvánossághoz kívánja közvetíteni, előzetesen engedélyt kell kérnie és kapnia a jogosulttól, kizárólagos vagy nem kizárólagos felhasználási szerződés útján, amely az elképzelhető felhasználási módok valamelyikére, némelyikére vagy mindegyikére vonatkozhat. Ezekre a jogokra általában egyenként szokás hivatkozni.

22. Mindazonáltal annak ellenére, hogy e jogok személyes jellegűek, régóta csoportosan gyakorolják őket a „szerzők szervezetei" vagy újabb kifejezéssel élve: a „közös jogkezelő szervezetek" révén. Olyan helyzetekben, amelyekben az elkülönített kezelés nem valósítható meg a többszörözés lehetséges módjai és nagy száma miatt, ez a felhasználási mód általánossá vált, és biztosítja a szerzők számára a jogdíjak kifizetését.

23. A közös jogkezelés modell célja – e modellt kiterjesztették a szerzői joghoz kapcsolódó, a szerzői joggal szomszédos jogokra is, köztük a jelen jogvita tárgyát képező előadóművészek jogaira [10] – az, hogy a művészek ellenőrzésük alatt tartsák műveik sorsát, amit egyénileg nem mindig lehet kivitelezni. A kezelő szervezetnek az adott csoport nevében kezelő és ellenőrző szerepe van, továbbá beszedi és szétosztja a jogdíjakat.

7 – A 19. század végén szerkesztett spanyol polgári törvénykönyv (*Gaceta de Madrid*, 1889. július 25.) II. kötete IV. címe III. fejezetének címe: „A szellemi tulajdonról", ez a kötet egy, az 1847. június 10-i törvényben megjelenő spanyol hagyományt éleszt fel, amelyet fenntartottak az azonos című, az 1987. november 11-i – ma is hatályban lévő – törvénnyel megerősített 1879. január 10-i törvényben is, amelynek a kodifikált szövegváltozatát átvette az 1996. április 12-i 1/1996 királyi rendelet (*Boletín oficial del Estado*, 97. szám, 1996. április 26., 14369–14396. o.).

8 – Az 1971. július 24-én Párizsban módosított, az irodalmi és művészi alkotások védelméről szóló berni egyezmény 8. és következő cikkeinek az 1979. szeptember 28-i módosítást követő változata nemzetközi szinten szabályozza a szerzői jogokat.

9 – Nyilvánvalóvá vált ennek az inkorporális tulajdonjognak a kettőssége a Bíróság C-92/92. és C-326/92. sz., Phil Collins és társai egyesített ügyekben 1993. október 20-án hozott ítéletében (EBHT 1993., I-5145. o.), amelynek 20. pontjában a Bíróság úgy határozza meg a jog speciális tárgyát, mint a jogosultak személyhez fűződő és vagyoni jogai védelmének biztosítását. A személyhez fűződő jogok biztosítják a szerzőknek és a művészeknek, hogy fellépjenek a műveik eltorzítása, megcsonkítása vagy módosítása ellen, amely hitelüket és jó hírnevüket hátrányosan érinti. A szerzői és szomszédos jogoknak gazdasági oldala is van, amely az oltalom alatt álló mű kereskedelmi hasznosításának lehetőségét biztosítja ellenérték fejében, felhasználási engedélyek formájában. Abban az indítványban, amelyet a C-360/00. sz. Ricordi ügyben ismertettem (az ügyben 2002. június 6-án hoztak ítéletet; EBHT 2002., I-5089. o.), utaltam a szerzői jogoknak erre a kettősségére, vagyis a dicsőség és a vagyon párosára.

10 – Közelebbről a közös jogkezelés alá tartoznak a sok előadás tárgyát képező zenés színdarabok és audiovizuális darabok.

24. A közösségi jogrend nem hagyhatta figyelmen kívül ezt az ágazatot. Gazdasági jelentősége [11] kihat az egységes piac megteremtésére, [12] és ösztönzi a befektetéseket, a gazdasági növekedést és a foglalkoztatást. E jogok védelmének ráadásul más szerepe is van, nevezetesen a kreativitás, a sokoldalúság és a kulturális identitás bátorítása, amely nemcsak célkitűzés, hanem Európa fejlődésének egyik eszköze is.

25. A két szempont e tekintetben a közösségi vívmányokban is szerepel.

B – *A szellemi tulajdon közösségi harmonizációjának két szakasza*

26. Bizonyított [13] az a szoros kapcsolat, amely emberemlékezet óta fennáll a szerzői jogok, amelynek az elismerése sokat köszönhet a nyomtatás feltalálásának, [14] és a műszaki fejlődés között. Ez a kapcsolat a közösségi homogenizációs folyamatban is megjelenik, amelyet elősegítettek az egymást követő technológiai forradalmak, [15] amelyek az ún. információs társadalomra is hatással voltak; az említett folyamat egyébként két szakaszból áll. [16]

27. Az első, amely a múlt század kilencvenes éveiben kezdődött, és „a szerzői jogokról és a technológiai kihívásról szóló zöld könyvben" [17] fogalmazódott meg, öt irányelvet foglal magában, amelyek között az is szerepel, amely a jelen előzetes döntéshozatalra bocsátott kérdés tárgyát képezi. [18] Ezek az

11 – A Tanácshoz, az Európai Parlamenthez és a Gazdasági és Szociális Bizottsághoz intézett, a szerzői és a szomszédos jogoknak az európai belső piacon való kezeléséről szóló, 2004. április 14-i bizottsági közlemény (COM(2004) 261 végleges) szerint az e jogokon alapuló iparágak bruttó belső termékhez való hozzájárulása meghaladja az 5%-ot (2. o.).

12 – A 262/81. sz., Coditel és társai ügyben 1982. október 6-án hozott ítéletben (EBHT 1982., 3381. o.) a Bíróság elismerte, hogy bizonyos körülmények között a szerzői jogok gátolják az áruk szabad mozgását és a szabad versenyt.

13 – Marco Molina, J., „La armonización de las legislaciones sobre propiedad intelectual en las Directivas comunitarias", *Derecho privado europeo*, Madrid, Colex, 2003, 1009–1061. o.

14 – J. Marco Molina („Bases históricas y filosóficas y precedentes legislativos del derecho de autor", *Anuario de Derecho Civil*, 1994. január/március, 121–208. o.) kifejtette, hogy az alkotók személyes érdekeire vonatkozó görög–római megfontolásoktól függetlenül a modern szerzői jogi rendszer csírája a könyvnyomtatáshoz kapcsolódó kizárólagos jogokban rejlik.

15 – A C-192/04. sz., Lagardère Active Broadcast ügyben 2005. július 14-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-7199. o.) 29. és 30. pontjában a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a tudományos eredmények befolyásolják a szerzői jogok közösségi szabályozását.

16 – Hangsúlyozni kell, hogy a közösségi jog a szerzői és szomszédos jogok kérdését másodlagosan kezelte, a szabályozás lényegét a tagállamokra hagyta. Maga a Bizottság is szól erről a 11. lábjegyzetben hivatkozott közlemény 1. pontjában.

17 – COM(88) 172 végleges, Brüsszel, 1988. június; ezt a dokumentumot „A zöld könyv végrehajtásához – a szerzői és a szomszédos jogokkal kapcsolatos bizottsági munkaprogram" című dokumentum (Brüsszel, 1990. december 5., COM(90) 584 végleges) módosította.

18 – A többi: a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv (HL L 122., 42. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 114. o.); a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 1992. november 19-i 92/100/EGK tanácsi irányelv (HL L 346., 61. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 120. o.); a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról szóló, 1993. október 29-i 93/98/EGK tanácsi irányelv (HL L 290., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 141. o.); az adatbázisok jogi védelméről szóló, 1996. március 11-i 96/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 77., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 459. o.).

irányelvek a vezetékes, illetve műholdas televíziózásnak [19] és az informatika folyamatos fejlődésének [20] a hatásaira próbálnak reagálni.

28. A második szakasz kezdetét a digitális technológia és az interaktív rendszerek fejlődésére reflektáló 2001/29 irányelv elfogadása jelentette. Ezt a 2001/84/EK irányelv [21] követte, amely a művésznek az alkotásai eladásából származó bevételből való részesedési jogát határozza meg. Ez a periódus jelen állapot szerint a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelvvel [22] ért véget.

29. A két szempont (a gazdasági és az újítási), amely a szerzői jog közösségi szabályozására vonatkozik, a leírt fejlődésben is megtalálható. Míg az irányelvek első csoportja arra szolgál, hogy megszüntesse azokat az akadályokat, amelyeket e jogok kizárólagosan nemzeti szemlélete az ipar, illetve az áruk és szolgáltatások szabad mozgása elé állított, [23] a második csoportba tartozók a szellemi alkotók jogainak összehangolt védelmére összpontosítanak. [24]

C – *A 93/83 irányelv*

30. A 93/83 irányelv ebbe a kezdeti periódusba illeszkedik, és a szellemi tulajdon szempontjából taglalja a határokon átívelő, műhold, illetve vezeték útján történő továbbközvetítés következményeit. [25]

31. Ez a második műsorszolgáltatási mód bizonytalanságot teremtett, amely befolyásolta a szolgáltatókat, amelyek tevékenysége előre meghatározott tartalmú televízióműsorok változtatás nélküli, több országba egyidejűleg történő továbbközvetítésére korlátozódott. Számukra lehetetlen feladatnak tűnt beszerezni minden érintett jogosult hozzájárulását. Ráadásul nemzetközi viszonylatban ez a megoldás azt jelentette, hogy a különböző nemzeti jogrendszerek alapján kell kérni az engedélyeket. Ilyen

19 – Néhány évvel ezt megelőzően fogadták el a „határok nélküli televízió" néven ismert, a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló, 1989. október 3-i 89/552/EGK tanácsi irányelvet (HL L 298., 23. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 224. o.).

20 – A fent hivatkozott zöld könyv az új technológiák megjelenésével – ideértve a vezetékes és a műholdas televíziózást, a félvezetőket, az informatikai technológiát és az audiovizuális felvételek új technikáit is – felvetődő problémákat taglalja.

21 – Az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról szóló, 2001. szeptember 27-i 2001/84/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 272., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 240. o.).

22 – A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 157., 45. o., helyesbítés: HL 2004. L 195., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 32. o.).

23 – A fent hivatkozott zöld könyvben a Bizottság azt állítja, hogy felkelteték a figyelmét a szerzői jogokhoz kapcsolódó áruk és szolgáltatások államközi kereskedelmének akadályai.

24 – Ebben a vonatkozásban sokat elárul a 2001/29 irányelv (4) preambulumbekezdése, illetve a 2004/48 irányelv (2), (3) és (10) preambulumbekezdése.

25 – E Deliyanni, E. („A műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv tartalma és alkalmazása", *Derecho europeo del audiovisual: actas del congreso organizado por la Asociación Europea de Derecho Audiovisual [Sevilla, 1996. október]*, I. kötet, Madrid, 1997, 675–709. o.) hangsúlyozza, hogy összhangba kell hozni két, alapjában véve különböző jelenséget kell összhangba hozni: a műholdas és vezetékes összeköttetéseket, amelyek nemzetközi jellegűek, valamint a szerzői jogok védelmét, amely kizárólag nemzeti vonatkozású.

körülmények között az egyéni engedélyezési rendszer fenntartása komoly akadályt jelentett a műsorszolgáltatás belső piacának megfelelő működésében.

32. Meg kellett tehát alkotni azt a szabályozást, amelynek keretében a közvetítéssel kapcsolatos eljárásban részt vevő szervezetek megkapják a jogosultak hozzájárulását a forgalmazni kívánt művek tekintetében, és ennek megfelelő díjazást folyósítanak a jogosultaknak. Más szóval: ahogyan ez a 93/83 irányelv preambulumbekezdéseiben is megjelenik, a cél az volt, hogy kiiktassák a szerzői jogokra vonatkozó nemzeti szabályozások különbözősége okozta jogbizonytalanságot, és szerződéses alapra helyezzék a szerzői jogi szabályozást. [26]

33. Ezen a területen két lehetőség kínálkozott: a kötelező engedély [27] vagy a közös jogkezelés. [28] A közösségi jogalkotó a másodikat választotta, mivel ez jobban tiszteletben tartja az alkotók jogait. Ez a felhasználási mód kevésbé sértette a tulajdonosi autonómiát, és a kizárólagos joggyakorlás és a műsorszolgáltató szervezet iránti bizalom közötti egyensúlyra törekedett; a műsorszolgáltató szervezetnek biztosnak kell lennie abban, hogy a közvetítéshez kapcsolódó valamennyi jogot megszerezte. [29]

34. A kifejtett okok miatt a 93/83 irányelv a szerzői és szomszédos jogok védelmét a jogosultak és az audiovizuális társaságok közötti szerződések révén kívánja biztosítani (8. cikk), és minden esetre közös jogkezelést ír elő (9.cikk, (1) bekezdés); a 9. cikk (2) bekezdése pedig – amelyben a közösségi jogalkotó az illetékes társaságot bízza meg azok jogainak kezelésével, akik nem tagjai, és ezzel szavatolja, hogy a szolgáltató az összes jog vonatkozásában rendelkezzék hozzájárulással – a megosztottság megelőzését célozza.

35. Ezeknek a magyarázatoknak a felsorolása után rá lehet térni a jelen kérdés gordiuszi csomójára, vagyis arra, hogy ebben az összefüggésben a szervezet képviseleti jogköre a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó jogosultságokat is magában foglalja-e, ideértve azt is, hogy engedélyezheti a továbbközvetítést, vagy szigorúan a pénzügyi kérdésekre kell szorítkoznia.

26 – A Bizottság így fejezi ki magát „Az Európai Bizottság jelentése a 93/83 irányelv alkalmazásáról" című jelentésben, Brüsszel, 2002. július 26. (COM(2002) 430 végleges, 3. és 4. o.).

27 – A közhatalom engedélyeket biztosít egy mű felhasználására, tudván, hogy a jogosult nem tiltakozhat, és meghatározza a felhasználás feltételeit és a megfelelő díjazást.

28 – Mindkettőről szó van a berni egyezmény 11*bis* cikkében, amely az (1) bekezdésben taglalja, hogy a szerzőknek elsődlegesen és másodlagosan is kizárólagos joguk van az alkotásaik rádiós közvetítésének engedélyezésére, míg a (2) bekezdésben a tagállami jogalkotóra bízza e jog gyakorlása feltételeinek meghatározását.

29 – A Bizottságnak a 26. lábjegyzetben hivatkozott jelentése, valamint Deliyanni, E., i. m., 704. o.

D – *A közös jogkezelés kiterjesztése a nem csatlakozó jogosultak vonatkozásában*

36. Úgy vélem, azoknak van igazuk, akik a Bizottsághoz, a svéd és az olasz kormányhoz, valamint az Uradexhez hasonlóan azon az állásponton vannak, hogy a hatáskör *ministerio legis* kiterjed a továbbközvetítés engedélyezési jogára is. Ha ez nem így lenne, a jogszabály nem lenne alkalmas a benne foglalt cél elérésére.

37. Ha ugyanis a 93/83 irányelv legfontosabb célkitűzése az, hogy a kábelszolgáltatók tevékenységét ne akadályozzák a jogokra vonatkozó egyéni szerződéskötés nehézségei, és hogy az irányelv szavatolja a jogosultak számára az őket megillető díjazást, úgy tűnik, egyértelmű, hogy a kezelésbe a szellemi alkotás felhasználására vonatkozó engedélylyel kapcsolatos döntéshozatal is beletartozik. Ezt az állítást több érv is alátámasztja.

38. Először is: az egyetlen mód annak biztosítására, hogy valamely vállalkozás az adott műsorba foglalt összes művel kapcsolatos joggal rendelkezzék, annak vélelmezése, hogy a jogosultak kifejezetten vagy hallgatólagosan beleegyezésüket adták a közvetítéshez. Érvényes posztulátumról van szó, ha figyelembe vesszük, hogy a 93/83 irányelv 9. cikkének (2) bekezdése kivétel nélkül a jogkezelő társaságra bízza az összes szóban forgó érdeket, közülük is a legfontosabbat: a tulajdonjog gyakorlását.

39. Ennek a rendelkezésnek a szerkezete és tartalma alapján arra következtethetünk, hogy ez valóban így van. Az (1) bekezdés rögzíti a közös jogkezelés elvét: „a szerzői vagy szomszédos jogi jogosultak azon joga, hogy egy kábelszervezetnek a vezetékes továbbközvetítésre engedélyt adjanak, vagy azt megtagadják, csak jogkezelő szervezet útján gyakorolható". A (2) bekezdés szabályozza, milyen követelmények alapján lehet meghatározni, hogy mely szervezet tevékenykedik azon jogosultak nevében, akik nem választottak kifejezetten jogkezelő társaságot;[30] különben ugyanazokkal a jogokkal, valamint kötelezettségekkel rendelkezik a kábelszervezet és a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekintendő jogkezelő szervezet között megkötött szerződésből eredően, mint azok a jogosultak, akik a jogkezelő szervezetet megbízták. Ha az elérendő cél az, hogy a televíziós társaságok tiszteletben tartsák a szóban forgó jogokat, a rendszert nem lehet másképpen értelmezni.

40. Más szóval: a 9. cikk (1) bekezdése azt mutatja, hogy a kötelező közös felhasználás nem korlátozódik az anyagi vonzatokra, és ahogyan azt a svéd és az olasz kormány is hangsúlyozza: a (2) bekezdésben használt

30 – A 9. cikk (2) bekezdése csak azt a helyzetet taglalja, amikor csak egy szervezet van, amelyet egy bizonyos kategóriába eső jog kezelésével bíztak meg; mivel ha több jogkezelő szervezet létezik, akkor azt tekintik a jogok kezelésével megbízottnak, amelyet a jogtulajdonosok kijelöltek. Elvileg ezek a jogosultak, akik nem választottak társaságot, nehezen bízhatják rá később az érdekeik képviseletét egy már létező szervezetre.

„jogok" kifejezés nem hordoz más jelentést, mint az (1) bekezdésben.

41. Ráadásul ellentmondásos lenne hallgatólagosan elismerni az anyagi juttatásokra vonatkozó jogokat, és nem elismerni annak előfeltételét, a közvetítés engedélyezését, amely közvetítésért a díjazást fizetik.

42. Végül, ha azon jogosultak, akik nem bíztak meg szervezetet a jogaik kezelésével, külön-külön felléphetnének a vezetékes televíziós továbbközvetítés ellen, olyan indokokra hivatkozva, amelyek különböznek a kollektív szerződésben foglaltaktól, vagy beleegyezésüket adhatnák anélkül, hogy alávetnék magukat a kollektív módon megállapított szabályoknak, továbbra is fennállna a jogbizonytalanság ebben az ágazatban, és a közösségi jogszabály nem érvényesülne hatékonyan.

E – *A jog harmadik személyre való átruházásának különleges esete*

43. A közös jogkezelés kizárólag a vezetékes továbbközvetítés jogára és az annak megfelelő anyagi ellentételezésére korlátozódik,[31] de nincs hatással a tulajdonos többi jogára, amelyek – mint a rendelkezési jog – érintetlenek maradnak. Következésképpen nincs semmi akadálya a harmadik személy javára történő átruházásnak.

44. A 93/83 irányelv (28) preambulumbekezdése világosan fogalmaz ebben a témában, és kifejti, hogy a harmonizáció nem az engedélyezési jogra vonatkozik, hanem annak gyakorlására, tehát van lehetőség az átruházásra.

45. Átruházás esetén azonban az új tulajdonos lép az előző jogosult helyébe, és a jogkezelő társasággal való viszonyban azonos helyzetben lesz, ennélfogva vissza kell utalnunk a korábbi magyarázatokra. A 93/83 irányelv 10. cikke szól arról az esetről, amikor a jog egyéni gyakorlása csak akkor lehetséges, ha a jogokat megszerző maga a műsorszolgáltató.

46. Az európai rendszer alapja tiltja, hogy ez az elidegenítési lehetőség a közös jogkezelés alóli kibújás eszközéül szolgáljon. Az irányelv 9. cikke nem alkotókról vagy előadókról beszél, hanem szerzői jogi és szomszédos jogi jogosultakról, és semmi jelentőséget nem tulajdonít annak, hogy az alkotás szerzője vagy előadója révén eredeti, illetve átruházás révén másodlagos jelleggel áll rendelkezésre az adott jog.

31 – Deliyanni, E., i. m. 706. o. Az, hogy társasághoz kell fordulni, nem jelenti azt, hogy az alkotó az összes joga tekintetében köteles közös tevékenységre; egyszerűen arról van szó, hogy ha nincs megszervezve a közös jogkezelés, akkor az alkotó csak a 9. cikk (2) bekezdésében említett jogok vonatkozásában léphet fel panasszal.

47. Ugyanez a megoldás akkor, ha – mint ahogyan Belgiumban történt – az audiovizuális előállítók jogosultakká válnak – hiszen a jogalkotó *iuris tantum* feltételezi, hogy az előadóművészek a művük felhasználásának kizárólagos jogát átruházzák rájuk –, hiszen a közösségi szabályozás alapját képező okok továbbra is fennállnak.

48. A leírt esetben a probléma a közös jogkezelésre hivatott szervezet azonosítására tevődik át, ám ennek az irányelvet átültető belső szabályozás alkalmazásával történő meghatározása a nemzeti bíróságokra hárul.

49. Két eset lehetséges. Az egyik, ha az előállító által megszerzett jogok az előadóművészek saját jogainak minősülnek, kezelésük pedig a jogkezelő szervezet feladata, és ha több ilyen van, akkor a 93/83 irányelvet átültető 1994. június 30-i belga törvény 53. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében meghatározott szervezet feladata. A második esetben ezek a jogok ugyanolyan jellegűek, mint az előállítók jogai.

50. Ez utóbbi azzal a következménnyel járna, hogy egyetlen közvetítésért több csoport (az előadóművészeké és az előállítóké) lenne versenyben, ezt pedig a 93/83 irányelvben semmi nem tiltja, mivel bár a jogalkotó a vezetékes televíziós továbbközvetítésre vonatkozó szellemi tulajdonjogok közös gyakorlása mellett döntött, nem írta elő, hogy csak egy jogkezelő szervezet legyen. Ebben az esetben több kategóriába tartozó jogokkal állnánk szemben, ahol mindegyik kategóriát más társaság kezelné, és a szolgáltató kénytelen lenne valamennyivel szerződni. Ez a megoldás nem ellentétes a 93/83 irányelv célkitűzéseivel, mivel azokra az audiovizuális szolgáltatókra korlátozódik, akiknek kevesebb partnerrel kell tárgyalniuk, és szavatolja a különböző típusú alkotók érdekeinek hatékony védelmét, amelyek – ne feledjük – ellentétesek lehetnek.

51. Ez utóbbi gondolatok a kérdést előterjesztő bíróságban felmerült valamennyi kétséget eloszlatják; e kérdésre azt a választ javasolom, hogy a 93/83 irányelv 9. cikkének (2) bekezdése alapján a szervezet, amelyet hallgatólagosan megbíztak a szellemi tulajdonjogok közös kezelésével, nemcsak e jogok anyagi vonzatainak kezelésére jogosult, hanem a vezetékes televíziós értékesítésükkel kapcsolatban is dönthet.

VI – Végkövetkeztetések

Az előzőekben kifejtett szempontok alapján azt indítványozom, hogy a Bíróság az alábbi választ adja a Cour de cassation kérdésére:

„A műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv 9. cikkének (2) bekezdése megengedi annak a jogkezelő szervezetnek, amelyet azon jogosult jogainak érvényesítésére megbízottnak kell tekinteni, aki jogainak kezelését kifejezetten nem bízta egy adott jogkezelő szervezetre, hogy a jogosult műveinek vagy előadásainak felhasználására engedélyt adjon."